

Janko Herak (1937. – 2025.)

U Zagrebu nas je u 89. godini zauvijek napustio Janko Herak, istaknuti hrvatski biofizičar, fizičar i redoviti profesor Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Rođen je u Brašljevići kraj Ozlja 27. veljače 1937. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Zagrebu, a eksperimentalnu fiziku diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu 1960. godine. Odmah se, kao raniji stipendist, zaposlio u Institutu „Ruđer Bošković“ (IRB). Godine 1964. magistrirao je i otišao na izradu doktorata na Sveučilištu Duke, u Durhamu, Sjeverna Karolina (SAD). Po povratku u Zagreb doktorirao je 1967. i postao voditelj Laboratorija. Na Institutu je uveo spektroskopsku metodu zasnovanu na elektronskoj paramagnetskoj rezonanciji (EPR) te je koautor patenta za EPR spektrometar radnoga područja 10 GHz (s Vladimirom Galogažom, 1973.). Znanstvene rezultate ostvario je u području razumijevanja mehanizma radijacijskih oštećenja nukleinskih kiselina i u ulozi lipoproteina krvne plazme u procesima aterogeneze (stvaranja naslaga u stijenkama arterija). Objasnio je peroksidaciju lipoproteina niske gustoće (LDL) potpomognutu alfa-tokoferolom postavivši kvantitativni kinetički model spore oksidacije LDL-a (2001.). Od 1976. do umirovljenja (2005.) bio je redoviti profesor i predstojnik Zavoda za biofiziku Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Preminuo je 5. veljače 2025.

Tijekom znanstveno-nastavne karijere Janko Herak je boravio i radio u mnogim svjetskim znanstveno-nastavnim institucijama kao gost profesor (Tehničko sveučilište Karlsruhe, Njemačka, Sveučilište Britanske Kolumbije u Vancouveru, Kanada, Sveučilište Baylor, Houston, SAD, Sveučilište u Oslu, Norveška) ili kao gostujući znanstvenik (Sveučilište u Kölnu, Institutu „Max-Planck“ u Mülheimu/Ruhr, Institutu za biofiziku u Homburgu/Saar, Njemačka). U svakoj od tih sredina uspostavio je prijateljske veze s migrantima naših korijena koji su se afirmirali u akademskim zajednicama dotičnih zemalja.

Njegovo uže stručno područje je biofizika i kemijska fizika. Iz tog je područja objavio preko 120 znanstvenih radova u međunarodnim časopisima. Objavio je i 16 znanstvenih, nastavnih i stručnih knjiga. Autor je sveučilišnih udžbenika: *Uvod u biofiziku* (1973.), *Fizika: struktura, stanja i svojstva tvari* (koautor Krešimir Adamić, 1981.), *Fizika: osnove za kemijski i biokemijski studij* (1990.) i *Osnove kemijske fizike* (2001.). Posljednjih godina plodnog života posebno se posvetio istraživanju znanstvenih biografija uglednih hrvatskih znanstvenika koji žive i rade ili su živjeli i radili u inozemstvu, ostvarivši nemjerljivo značajan leksikografski rad za povijest naše akademske zajednice. Iz tog je područja objavio 11 knjiga, dvojezično – na hrvatskom i engleskom jeziku. Dobitnik je nekoliko nagrada i priznanja, a pored ostalog dobitnik je Nagrade za znanstvenoistraživački rad „Ruđer Bošković“ (1973.), bio je prvi predsjednik Hrvatskoga biofizičkog društva (1980. – 1982.), Godišnje nagrade za popularizaciju i promidžbu znanosti (2008.) i Državne nagrade za znanost za životno djelo (2017.).

Profesor Herak bio je i veliki patriota, angažiravši se devedesetih godina prošlog stoljeća u svim programima Hrvatske matice iseljenika u lobiranju za istinu o hrvatskome narodu i njegovoj pravednoj borbi za slobodu i neovisnost, zahvaljujući prethodno stvorenim znanstvenim kontaktima u inozemstvu. Posebice bio je samozatajan i divan pedagog u radu sa studentima i mladim znanstvenicima.

Ana Smontara